

نگره

«طوفان رمضان» در راه است!؟

کارشکنی تل آویو

به دنبال مذاکرات پاریس و در حالی که قاهره دیروز در تدارک میزبانی از هیأت‌های اسرائیل و حماس برای مذاکرات بود، طرف صهیونیستی دست به کارشکنی زد و مذاکرات بر هم خورد. به گزارش خبرگزاری رویترز، رسانه‌های اسرائیلی اعلام کردند، هیاتی که قرار بود از سرزمین‌های اشغالی راهی قاهره شود، اعلام کرده است: «تا زمانی که اسامی اسراییلی که هنوز زنده هستند را دریافت نکند، حاضر به ورود به قاهره نخواهد بود. این در حالی است که روی دو محور اصلی گفت و گوها دست برتر را گرفته بود که نخستین آن، به تعیین سقف زمانی و دومین مورد به ارائه اطلاعات اسرایی صهیونیست باز می‌گشت. در خصوص تعیین بازه زمانی، منابع رهبری در حماس تأکید کردند که این جنبش «امتیازدهایی که دولت آمریکا و رژیم صهیونیستی به دنبال تحمیل آن بر مقاومت در جریان مذاکرات غیرمستقیم هستند، نخواهد داشت. همچنین تأکید شده که «آغاز ماه رمضان که از حدود ۱۱ مارس آغاز می‌شود، سقف مورد توافق جناح‌های مقاومت برای ادامه مذاکرات است.» به گفته این منابع، مسیر مذاکراتی که توسط نتانیاهو برای کاهش فشار بر ائتلاف خود و روحیه دادن به کابینه‌اش به واسطه سهواً استناد از جان فلسطینیان مهندسی شده، توسط حماس ادامه پیدا نمی‌کند. این منبع افزود، «این مقاومت است که اعلام می‌کند ادامه حضورش در روند مذاکرات غیرمستقیم منوط به احساس جدیت و آمادگی برای رسیدن به خواسته‌هایش است.» این منبع ادامه داد: «به میانجی‌ها اطلاع داده می‌شود که این دور مذاکراتی که در قاهره برگزار می‌شود، آخرین فرصت قبل از ماه رمضان است، یا توافقی حاصل می‌شود یا این در بسته شده و همه به ویژه با تشدید وضعیت در قدس و کرانه باختری با سرنوشت خود روبه‌رو می‌شوند. این در حالی است که به گفته «هانی الدالی» کارشناس مسائل مقاومت فلسطین نشانه‌های بسیاری وجود دارد که نشان می‌دهد ماه رمضان تهدید و خطری جدی از سوی کرانه باختری و اراضی اشغالی سال ۱۹۴۸ اولاً و به ویژه برای رژیم صهیونیستی و ثانیاً برای آمریکا و منافض در منطقه ایجاد خواهد کرد. همچنین نشانه‌هایی دال بر تحریک ملت‌های غربی علیه آن و علیه کشورهایی که در این جنگ شرکت دارند، وجود دارد. در همین ارتباط دیروز نیز گروه‌های فلسطینی به صورت منسجم خواستار بسیج ضد صهیونیستی جهانی در ماه مبارک رمضان برای تحریم این رژیم و افزایش فشار بر آن جهت توقف نسل‌کشی در غزه تحت عنوان «طوفان رمضان» شدند.

جدیت حماس در مذاکرات

پیرامون ارائه اطلاعات اسرایی صهیونیست هم یکی از رهبران حماس به العربی الجدید گفت: «حماس و مقاومت هیچ جزئیات یا اطلاعاتی در مورد اسیران خود بدون اینکه هزینه زیادی برای کاهش درد و رنج مردم غزه پرداخته شده و آتش‌بس جامع و فراگیر برقرار شود، ارائه نمی‌کنند.» این منبع توضیح داد: «آنچه در مورد شرط تل آویو برای دریافت لیست اسامی اسیران زنده به‌هم‌منظور از سرگیری مذاکرات آتش‌بس مطرح می‌شود، نمی‌تواند نشان دهنده فشار بر مقاومت باشد.» وی گفت: «هر چیزی در روند مذاکرات باید پهاپی داشته باشد و مطالبات روشنی از سوی جنبش وجود دارد که اشغالگران باید برای آزادی اسیران خود و نجات آنهایی که در قید حیات هستند، آن را اجراء کنند.» روز یکشنبه گزارش‌های عبری نیز حاکی از آن بودند که دولت (بنیامین نتانیاهو به مصر و قطر اطلاع داد، دور جدیدی از مذاکرات درباره توافق آزادی اسیران راتا زمانی که حماس لیست اسرایی نزد خود را که هنوز زنده هستند، ارائه نهد، برگزار نخواهد کرد. این در حالی است که یک منبع مصری گفت: «هیاتی از جنبش حماس، از جمله خلیل الحیه، معاون رئیس جنبش حماس در غزه و زاهر جبارین، برای ارائه پاسخ نهایی جنبش مذکور به چهارچوب پاریس ۲ وارد قاهره خواهند شد. همزمان یک هیأت امنیتی اسرائیل در قاهره خواهد بود که نیتزان آلون مسئول یرونده اسیران در ارتش اشغالگر برای بررسی محتوای پاسخ فلسطین در مذاکرات شرکت خواهد کرد.» این منبع مصری توضیح داد: «هیأت اسراییلی که به قاهره می‌آید، پس از اطمینان از اینکه پاسخ مقاومت حداقلی‌های تعیین شده توسط دولت اسرائیل را برآورده می‌کند، صلاحیت مذاکره را خواهد داشت.» با وجود آنکه حماس جدیت خود را درباره دو موضوع مطرح شده (تعیین سقف زمانی و ارائه اطلاعات اسرایی صهیونیستی) نشان داده اما در عین حال یکی از مقامات ارشد حماس هم گفت: اگر رژیم صهیونیستی خواسته‌های فلسطین را در مذاکرات جاری بپذیرد، آتش‌بس در غزه ممکن است «طی ۲۴ تا ۴۸ ساعت» آینده برقرار شود. این مقام حماس به خبرگزاری فرانسه گفت: «اگر اسرائیل با خواسته‌های حماس، که شامل بازگشت آوارگان فلسطینی به شمال غزه و افزایش کمک‌های بشردوستانه است، موافقت کند، راه‌برای آتش‌بس طرف ۲۴ تا ۴۸ ساعت آینده هموار خواهد کرد.» یک مقام ارشد دولت آمریکا نیز مدعی شد که تل آویو پیشنهاد آتش‌بس شش هفته‌ای در غزه و آزادی اسیران آسیب‌پذیر را «کم‌ویش» بپذیرفته و اکنون همه منتظر پاسخ حماس هستند.

طرف‌ها با مدت آتش‌بس در غزه و آزادی اسرا موافقت کرده‌اند

در حالی از دیروز یکشنبه مذاکرات در قاهره آغاز شده است که پیش‌تر، منابع مصری گزارش دادند طرف‌ها بامدت آتش‌بس در غزه و آزادی اسرا موافقت کرده‌اند. به گزارش خبرگزاری رویترز و به نقل از منابع امنیتی مصری، تکمیل معامله توافق با عقب‌نشینی نیروهای اسرائیلی از شمال غزه و بازگشت ساکنان رومی‌طلبند. این در حالی است که همچنان اختلافات میان مسئولان صهیونیست درباره روند مذاکرات در خصوص آتش‌بس و تبادل اسرا با حماس ادامه دارد. همزمان منابع در گفتند در این مذاکرات پیشنهاد‌های جدیدی برای پرکردن شکاف بین حماس و رژیم صهیونیستی ارائه خواهد شد. مصر و قطر در تلاش هستند رویکردهایی ارائه دهند، اما با الحاجت رژیم صهیونیستی روبه‌رو می‌شوند. به گفته منابع مذکور، پیشرفت جزئی وجود دارد و رژیم صهیونیستی در موضع خود در مورد بازگشت آوارگان و تعداد اسرا اعطاف‌پذیر شده است. این منابع گفتند رژیم صهیونیستی با بازگرداندن آوارگان فلسطینی موافق است مشروط بر اینکه محدود به زنان، کودکان و افراد زیر ۱۸ سال باشد اما حماس با طرح رژیم صهیونیستی درباره نحوه بازگشت آوارگان مخالف است.

فریده اولادقباد در گفت و گو با «آرمان ملی»:

رای‌ها باید به جای رأسی‌ها قرار بگیرد

بخش‌هایی از مردم حضور در انتخابات را بی‌اثر می‌دانستند

نابیداجازه داد خراش به وجود آمده به زخم تبدیل شود

بر اساس سلسله مراتب نیازهای مازلو هدف از مشارکت در انتخابات برای اقشار مختلف جامعه از یکدیگر متفاوت است. به نحوی که اقشار مرفه‌تر درصد دستیابی به اهداف فرهنگی می‌باشند و اقشار کم‌درآمد اهداف اقتصادی را در اولویت مطالبات خویش قرار می‌دهند

مردم آنگونه که لازمه ارتقا، تعالی و توسعه کشور است همچون آنچه که در آغاز این مسیر و انقلاب به پیش می‌رفت ملموس و قابل درک ناست. صحبت از خودشان، آنها و دیگری در فضای گفتگمانی انتخابات توسط شهروندان زمینه‌ساز خدشه وارد شدن بر اصل یکپارچگی و انسجام و اعتماد اجتماعی است. صحبت‌ها و گفتگمانی که در فرایند رابطه دوسویه دولت - ملت پدیدار گشته است و نادیده انگاشتن آن و یا گذر کردن و بی‌انگیزی و دلسردی می‌گردد. در چنین شرایطی چه بسا به واسطه این ناکامی به رفتارهای معترضان نیز متمایل شود. به گفته و باور اندیشمندان این حوزه با دانش علم و کشش جمعی خویش را در دریافت نکرده و یقیناً بازتکرار این عمل حصول یاداش به طور طبیعی و غریزی نگاهی منفعلانه و عدم توأم با پرخاش را به همراه خواهد داشت. این بی‌تفاوتی یا عدم تمایل در مشارکت سیاسی را اینگلهارت با اندیشه نیازهای اساسی مازلو بسط داده و بیان می‌کند که متناسب با اینکه افراد در کجای سلسله مراتب نیازها قرار دارند میل آنها برای مشارکت موثر در زندگی سیاسی و اجتماعی، افزایش یا کاهش خواهد یافت. به این ترتیب بر اساس سلسله مراتب نیازهای مازلو هدف از مشارکت در انتخابات برای اقشار مختلف جامعه از یکدیگر متفاوت است. به نحوی که اقشار مرفه‌تر درصد دستیابی به اهداف فرهنگی می‌باشند و اقشار کم‌درآمد اهداف اقتصادی را در اولویت مطالبات خویش قرار می‌دهند.

از این رو متناسب با دستاوردهای قبلی مشارکت‌کنندگان اعم از پاداش و پسران از یکسو و تأمین یا عدم تأمین نیازهای مازلو در ابعاد مختلف اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی از سوی دیگر، در آورد میزان تمایل اقشار مختلف برای مشارکت فعالانه یا منفعلانه در عرصه انتخاباتی را می‌توان ارزیابی کرد که ماحصل این رویکرد و عملکرد را با کلام لسان الغیب حافظ در این بیت می‌توان بیان داشت که «مزرع سبز فلک دیدم و داس مه‌نو/ یادم از کشته خویش آمد و هنگام درو.»

در واقع ناامیدی از وعده‌های کاندیداهای انتخاباتی با توجه به تجربیات گذشته باعث چنین وضعیتی شده است؟

واقعیت این است که هرچه میزان دلسردی گروه‌ها و اقشار مختلف جامعه از رأی دادن و نتایج حاصل از مشارکت قبلی آنها کمتر باشد یقیناً بر میزان میل و گرایش آنها برای استفاده از این حق موثر خواهد بود. حق و حقوقی که در طی اعصار برای حصول آن گفتگمان‌ها شکل گرفت تا علاوه بر مشارکت مردان در سرنوشت سیاسی و اجتماعی خویش، زنان نیز به عنوان نیمی از جامعه و مادر نیمی دیگر از جامعه بتوانند در کنار مردان در پای صندوق‌های رأی جهت مشارکت در سرنوشت خویش حاضر شوند. در همین راستا، باید در نظر داشت که نظام سیاسی کشورها بر مبنای اعتماد و اراده مردم شکل گرفته و باقی خواهد ماند. لذا هرچه میزان مشارکت و حضور فعال مردم در عرصه‌های مختلف اجتماعی و سیاسی بیشتر باشد یقیناً در حفظ وحدت و همبستگی آن جامعه و ارتقای سطح امنیت و آرامش آن جامعه اثرگذار خواهد بود. بر این اساس، با توجه به زوایای مختلفی که در نگاه به موضوع انتخابات، امروز در میان اقشار مختلف مردم شکل گرفته است یکپارچگی و انسجام اجتماعی و همراهی و همدلی اصل یکپارچگی و انسجام اجتماعی دولت - ملت را روز به روز عمیق‌تر گردانید.

آرمان ملی - احسان انصاری: پیام میزان مشارکت مردم در انتخابات مجلس دوازدهم چیست و چه عواملی در شکل‌گیری پایین‌ترین میزان مشارکت در دهه‌های اخیر نقش داشت؟ «آرمان ملی» برای پاسخ به این سوالات و بررسی مهم‌ترین مولفه‌های انتخابات مجلس دوازدهم با فریده اولادقباد، نماینده سابق مجلس شورای اسلامی گفت‌وگو کرده است. اولادقباد در این زمینه معتقد است: «صحبت از خودشان، آنها و دیگری در فضای گفتگمانی انتخابات توسط شهروندان زمینه‌ساز خدشه وارد شدن بر اصل یکپارچگی و انسجام و اعتماد اجتماعی است. صحبت‌ها و گفتگمانی که در فرایند رابطه دوسویه دولت - ملت پدیدار گشته است و نادیده انگاشتن آن و یا گذر کردن و پیاده‌سازی سیاست‌ها و رویکردهای فرمایشی یقیناً می‌تواند این خراش را به زخمی بدل سازد که درمان آن هزینه‌های بسیار بیشتری را بر دوش دولت - ملت قرار خواهد داد و آنچه که لازمه ارتقا و انسجام اجتماعی و بالتبع سرآمد و حاصل آن رفاه اجتماعی در همه ابعاد زندگی شهروندان است را مکرر سازد. در این خصوص، لوین بیان می‌کند که چنانچه فرد از نظام سیاسی که در آن زیست می‌کند احساس انفعال کند، دخالت خود را اثربخش نمی‌بیند.» در ادامه ما حاصل این گفت‌وگو را می‌خوانید.

ارزیابی شما از میزان مشارکت مردم در انتخابات مجلس دوازدهم چیست؟ چه عواملی باعث شد شاهد این میزان مشارکت باشیم؟

دلایل، معیارها و شاخص‌های مردم برای شرکت کردن یا نکردن در انتخابات در جوامع مختلف با هم تفاوت‌های اساسی دارد. از سوی دیگر رفتار انتخاباتی افراد به عنوان یک رفتار سیاسی به‌طور قابل توجهی متأثر از ساختار اجتماعی مانند خانواده، طبقه اجتماعی و فرهنگ سیاسی جامعه‌ای است که در آن زیست کرده‌اند. به عبارتی رفتار انتخاباتی افراد یک جامعه در قالب یک کشش اجتماعی است که نمی‌توان آن را بیرون از بافت و ساخت فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی جوامع مورد ارزیابی و تحلیل قرار داد. از این رو، بررسی رفتارهای انتخاباتی افراد در جوامع مختلف مبنی بر گرایش یا عدم گرایش به مشارکت سیاسی بیانگر این مهم است که در فرایند شرکت در انتخابات و بالتبع نتایج حاصل از آن تا چه حد رأی‌دهندگان به عنوان کنشگران این عرصه سیاسی و اجتماعی توانسته‌اند بازخورد مناسب و متناسب با مشارکت فعالانه خود را دریافت کنند. مشارکتی که ساز و کار آن بیانگر عینیت بخشیدن به مفهوم مردم‌سالاری است. مفهومی که با خود مشروعیت را به همراه خواهد آورد و زمینه‌ساز مداخله عموم مردم در سرنوشت سیاسی و اجتماعی و اقتصادی‌شان است که از نمادهای حاکمیت ملی و مردمی است و حداکثر مقبولیت را در بین نظام‌های سیاسی به خود اختصاص داده است. بر مبنای رویکرد نظریه پردازان مبادله، سهم سودآوری افراد ملاک اصلی برای حضور آنها در انتخابات است و در حقیقت این سودآوری و میزان آن، انگیزه شهروندان را برای مشارکت تقویت یا تضعیف می‌کند به گونه‌ای که سابقه پاداش‌ها و خسارات احتمالی پیشین به‌طور مستقیم بر ترغیب مشارکت‌کنندگان موثر واقع می‌گردد. باید در نظر داشت که این سودآوری از منظر مشارکت‌کنندگان صرفاً از منافع اقتصادی نظیر حفظ و ارتقای قدرت خرید، اشتغال، مسکن و استفاده از فرصت‌های موجود در سازمان‌ها و موسسات دولتی و... آنگونه که داوطلبان را عقلانیت اقتصادی و سودمحوری مطرح می‌کند، خلاصه نمی‌گردد بلکه منافع فرهنگی همانند دسترسی آزاد به جریان اطلاعات، آزادی در تولید و مصرف محصولات فرهنگی و همچنین منافع سیاسی نظیر تجلی خواست مشارکت‌کنندگان به شیوه‌ای دموکراتیک در ساختار قدرت را نیز در بر دارد.

مردم در برخی از این موارد با نقصان‌هایی مواجه بوده‌اند. آیا به همین دلیل مانند گذشته در انتخابات مشارکت نداشته‌اند؟

عدم به دست آوردن منافع اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی و تکرار و استمرار آن در بلندمدت زمینه‌ساز پیامدهای پیش‌بینی نشده‌ای می‌گردد که در رأس آنها احساس بی‌قدرتی در عرصه اجتماعی و سیاسی و بالتبع کاهش تمایل به مشارکت سیاسی یا بی‌تفاوتی سیاسی می‌گردد. در حقیقت، آنچه که نقش آفرینان عرصه انتخابات در مشارکت به استناد رویکرد مبادله انتظار دارند مبادله امتیازات و منافع است که هر یک از طرفین می‌توانند

صحبت از خودشان، آنها و دیگری در فضای گفتگمانی انتخابات توسط شهروندان زمینه‌ساز خدشه وارد شدن بر اصل یکپارچگی و انسجام و اعتماد اجتماعی است. صحبت‌ها و گفتگمانی که در فرایند رابطه دوسویه دولت - ملت پدیدار گشته است و نادیده انگاشتن آن و یا گذر کردن و پیاده‌سازی سیاست‌ها و رویکردهای فرمایشی یقیناً می‌تواند این خراش را به زخمی بدل سازد که درمان آن هزینه‌های بسیار بیشتری را بر دوش دولت - ملت قرار خواهد داد

یادداشت

ضعف نهاد انتخابات به مصلحت نیست

ابوالفضل فاتح

فعال سیاسی

در ۳ دهه اخیر صندوق‌رای که از مدنی‌ترین دستاوردهای انقلاب بود، با پنج آفت مهم مواجه شده است. یکی آنکه با مداخلات حاکمیت، انتخابات از پدیده‌های «پایین به بالا»، به پدیده‌های «بالا به پایین» مبدل شد و دوم: زهدان سیاست به حذف و طرد و سقط هدفمند پیش از حمل و نگهداری عادت کرد و با حذف برخی از احزاب و نخبگان حتی روسای جمهور و وزرا و نمایندگان از چرخه، کیفیت خود را از دست داد و سوم؛ با کاستن از کیفیت سیاسی، رغبت مردم کاهش و میدان، جولان اقلیت شد، و چهارم؛ حاکمیت کوشید، به جای آنکه صندوق‌رای محل وزن‌کشی و تعیین نصاب اقلیت و اکثریت باشد، آن را به ابزاری برای پوشاندن لباس اکثریت بر تن اقلیت مطلوب تبدیل کند و امضای آن را از ملت بگیرد. حال آنکه انتخابات، اساساً فصل تمکین حاکمیت از مردم است، نه فصل تمکین مردم به حاکمیت. پنجم؛ و نهایتاً تأثیرگذاری انتخابات و نهادهای انتخابی در تغییر سیاست‌های کلان، به حداقل تنزل داده شد. اینکه برخی نهاد‌های انتخابی به اقلیت فروکاست شده‌اند، محصول همین چرخه است. سنسلس قدرت گرفتن اقلیت در سه انتخابات بی‌دری، نهال کم‌جان مردم‌سالاری را در نقطه عطفی بحرانی قرار داده و متأسفانه می‌تواند به رویه سیاسی خوشایند برخی تبدیل شده و نمونه‌های چهارم و پنجم و بعدی «بانه دنیال داشته باشد» چنان که برخی تئوری پردازان جریان حاکم، رای چند درصدی برای تهران را هم یک موفقیت می‌دانند، چراکه در نگرش آنان اکثریت مردم مفهومی ندارد و صرفاً در انتخاباتی برنده خواهند بود که اکثریت نمایند و مشارکتی نداشته باشند، اما احتمال دیگر آن است که با تدابیر و هشدارهای جمعی نخبگان و روشن شدن نتایج این‌گونه انتخابات و بزواک داخلی آن، تصمیم سازان راهبردی کشور تبادل‌لاخه، به این نتیجه برسند که آسیب نهاد انتخابات، نه تنها مصلحت کشور که مصلحت هیچکس و حتی کارنامه خود ایشان نیز نیست. امیر کلام فرمود: ای مردم! شما را از دنیا و فریفتگی به آن هشدار می‌دهم؛ که دنیا به روی از دستتان بیرون آن‌سازه که دست پیشینیان شما برفت. «بالاخره، ناپایداری قدرت و دست‌به‌دست شدن کرسی‌ها، سستی قطعی است و آنها که می‌روند در معرض نقدی بی‌رحمانه قرار خواهند گرفت. به‌شما شاهد هستیم که با گذشتگان با همه عظمت‌ها آورد و هایشان این روزها قلم‌های نقد چه می‌کند؟ علاوه، تکرار این‌گونه انتخابات، دیگر امضای اکثریت ملت را به دنبال نخواهد داشت و از آن فرآیندومی برای اعتراض ساخته خواهد شد و پیامدهای آن صرفاً متوجه اکثریت نیست، که هرگونه حکمرانی را همچنین برای اقلیت، دچار اختلال خواهد کرد و اقلیت نیز بازنده خواهد بود. کمتر از دو سال دیگر آزمون انتخابات ریاست جمهوری است. گرچه، امید چندانی با توجه به احتمال تندتر شدن فضای حاکمیت در بی انتخابات جاری وجود ندارد، اما، عاقله حاکمیت با رویکردی استراتژیک می‌تواند با تحول در عناصر شکل دهنده و تصمیم‌ساز نهاد انتخابات و با فراهم ساختن زمینه‌های گفت‌وگوی ملی و گشودن فضای رسانه‌ای و با اعتمادسازی، راه‌های حضور نمایندگان واقعی و تمام‌قد طبق‌های مختلف فکری و سیاسی جامعه را در صحنه انتخابات فراهم سازد و انتخابات را به منزلت واقعی خود بازگرداند. تا بار دیگر اکثریت مردم و نخبگان و جریان‌ات اصیل سیاسی، صندوق‌رای را محل موازنه مطالبات و مسیر تغییر و تثبیت ببینند. گرچه، اگر مردمی از صندوق‌رای رویگردان شدند و اعتماد خود را به هدف و تأثیر انتخابات از دست دادند، بازگرداندن آن آسان نخواهد بود. تهران شاهدی بر این مدعا است. پیش‌تر نسبت به تهران و «تهرانیزه شدن» انتخابات در مراکز استان‌ها و با پاسخ گذاشتن درخواست‌ها هشدار داده شده بود.

از انتخابات کناره گرفته‌اند که با نمایندگان منتخب این شهر احساس بیگانگی می‌کنند. پدیده‌ای به نام بیگانگی تهران با حاکمیت شکل گرفته که منحصر به انتخابات نیست. در همین انتخابات، غیبت ۷۵ درصدی مردم تهران، میزان بسیار پایین آرا صحیح و رای پایین و چند درصدی نفراول منتخبان تهران (نسبت به واجدان شرایط) و درصد بالای آرای باطله، پیام‌های عمیقی برای اندیشمندان نهفته است. به یاد بیاوریم که ۴۴ سال قبل، آن هم با جمعیت آن روز در نخستین دور مجلس شورای اسلامی، ۶۱ درصد واجدین شرایط تهران در انتخابات شرکت داشتند که این رقم ۱۰ درصد بیش از مشارکت در سطح کشور بود و آقای فخرالدین حجازی با بیش از ۷۳ درصد آرا یعنی ۱۵۶۷۸۹۱ آرای، آقای حسن حبیبی با ۷۲ درصد یعنی ۱۵۵۲۴۷۸ آرای مهدی بازرگان با ۶۷ درصد یعنی ۱۴۶۷۳۱۶ بر کرسی مجلس نشستند. آن روزها، نصاب منتخبان از پنجاه به بیست تنزل نکرده بود و مجلس محل شخصیت‌های رشدی بود که مورد اجماع اکثریتی از ملت بودند.